

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

СІМЕЙНА МЕДИЦИНА

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010101 «Лікувальна справа»

Київ
2011

СІМЕЙНА МЕДИЦИНА

Укладач

Т.В. Бобровська — викладач-методист, викладач вищої категорії Вінницького базового медичного коледжу ім. Д.К. Заболотного.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії терапії Вінницького базового медичного коледжу ім. Д.К. Заболотного 01 червня 2011 р., протокол № 10.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії дисциплін терапевтичного профілю та інфекційних хвороб на спільному засіданні 31 жовтня 2011 р., протокол № 1.

Рецензенти:

Ю.М. Мостовий — професор, завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова.

А.В. Кобірінченко — канд. мед. наук, завідувач відділення Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з дисципліни “Сімейна медицина” для студентів спеціальності 5.12010101 “Лікувальна справа” вищих медичних навчальних закладів України I—III рівнів акредитації складена відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України та МОЗ України в 2011 р. і навчальних планів.

Навчальним планом для вивчення дисципліни “Сімейна медицина” передбачено 54 год, з них лекцій — 9, навчальної практики під керівництвом викладача — 26, самостійної позааудиторної роботи — 19 год.

Сімейна медицина — це найефективніша форма надання первинної медико-санітарної допомоги населенню України.

Дисципліна “Сімейна медицина” — інтегруюча, яка охоплює певні розділи інших суміжних дисциплін: “Внутрішня медицина”, “Педіатрія”, “Хірургія”, “Інфектологія” та інші.

Темі лекцій розкривають загальні принципи організації роботи на дільниці, функціональні обов’язки фельдшера на амбулаторному прийомі та вдома. Матеріал подано посиндромно. Особливу увагу звернено на вікові аспекти найпоширеніших захворювань, методи обстеження пацієнта, диспансеризацію, профілактику, пропаганду здорового способу життя, формування та зміцнення здоров’я населення.

Практичні заняття передбачають проведення обстеження пацієнтів різного віку, виявлення скарг пацієнтів, здійснення догляду та опіки над ними, проведення диспансерного спостереження, реабілітаційних заходів, профілактичної та протиепідемічної роботи на дільниці.

Самостійна позааудиторна робота студентів спрямована на самостійний пошук тематичної літератури, самостійне вивчення фрагментів навчальної програми, виконання індивідуальних завдань викладача.

Предметна (циклова) комісія має право вносити зміни до навчальної програми (15 %) залежно від організаційних і технічних можливостей, напрямів наукових досліджень, екологічних особливостей регіону, але відповідно до кінцевих цілей ОКХ і ОПП за фахом підготовки та навчальним планом.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- загальні принципи організації роботи фельдшера на дільниці;
- нормативні документи, які регламентують роботу відділення (амбулаторії) сімейної медицини;
- етіологію, чинники ризику, класифікацію, клінічні ознаки, стандарти лабораторних та інструментальних досліджень, принципи лікування нозологічних форм, які найчастіше трапляються в загальній практиці в межах фельдшерської компетенції;
- вікові аспекти захворювань;
- ознаки критичних станів та методику надання невідкладної медичної допомоги;
- основи медичної етики та деонтології;
- основи асептики та антисептики;
- фармакологічну дію найпоширеніших медичних препаратів, методику введення та можливі ускладнення;
- основні принципи диспансеризації, реабілітації та профілактики найпоширеніших у практиці сімейної медицини захворювань.

Студенти повинні вміти:

- проводити клінічне обстеження пацієнта при найпоширеніших захворюваннях;
- встановлювати діагноз;
- надавати невідкладну медичну допомогу в разі критичних станів;
- володіти прийомом реанімації;
- проводити профілактичну та протиепідемічну роботу на дільниці;
- брати активну участь у проведенні диспансеризації та реабілітаційних заходів при найпоширеніших захворюваннях;
- пропагувати медичні та санітарно-гігієнічні знання серед населення дільниці;
- вести передбачену медичну документацію.

Студенти мають бути поінформовані про:

- основні демографічні показники населення України;
- вікову структуру захворюваності, хворобливості, смертності;
- групи ризику дітей, у яких можуть виникнути поствакцинальні реакції та ускладнення;
- ефективність диспансерного обслуговування.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Темі	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Вступ. Впровадження сімейної медицини в Україні. Загальні принципи організації роботи фельдшера на дільниці. Профілактична робота на дільниці сімейної медицини	6	2	—	4
2	Роль фельдшера в охороні дитинства. Протиепідемічна робота, участь фельдшера в її проведенні	10	2	4	4
3	Діагностично-лікувальна робота на дільниці, участь фельдшера в її проведенні. Гострі хірургічні захворювання органів травлення в практиці сімейної медицини	14	2	8	4
4	Проблеми надання довготривалої медичної допомоги населенню. Гіпертензивний синдром. Суглобовий синдром у практиці сімейної медицини	14	2	8	4
5	Синдром гіпер- і гіпоглікемії. Синдром зоба, гіпер- і гіпотиреозу в практиці сімейної медицини	10	1	6	3
	Усього	54	9	26	19

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Основні напрями діяльності сімейних медиків: профілактична робота, діагностично-лікувальна, протиепідемічна, санітарно-освітня та соціально-психологічна.
2. Основні проблеми сімейної медицини на сучасному етапі.
3. Участь фельдшера у проведенні профілактичної роботи на дільниці сімейної медицини.
4. Організація допологового патронажу вагітних.
5. Участь фельдшера в проведенні диспансерного спостереження.
6. Здоровий спосіб життя.
7. Профілактика нестачі йоду серед населення.

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Впровадження сімейної медицини в Україні. Загальні принципи організації роботи фельдшера на дільниці. Профілактична робота на дільниці сімейної медицини

ЛЕКЦІЯ

Концепція сімейної медицини. Основні принципи функціонування сімейної медицини. Реформування первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) за принципами сімейної медицини. Система підготовки кадрів для первинної ланки охорони здоров'я в Україні. Основні напрями діяльності сімейних медиків: профілактична робота, діагностично-лікувальна, протиепідемічна, санітарно-освітня та соціально-психологічна. Основні проблеми сімейної медицини на сучасному етапі.

Чинні нормативні документи МОЗ України щодо концепції сімейної медицини. Положення про амбулаторію (відділення) сімейних лікарів. Функціональні обов'язки фельдшера на робочому місці. Організація роботи на амбулаторному прийомі із сімейним лікарем. Консультації, орієнтовані на пацієнта, участь фельдшера в їх проведенні. Медична документація.

Денний стаціонар, організація роботи та його профілі. Ведення домашніх стаціонарів, форми та профілі. Види відвідувань удома. Сумка сімейного лікаря для відвідувань удома. Комунікація між фельдшером, пацієнтом та членами родини. Медична етика та деонтологія в роботі фельдшера. Моральна та правова відповідальність фельдшера. Види професійних порушень, їх вплив на пацієнта. Посадові злочини фельдшера та запобігання їм. Соціально-психологічна допомога населенню дільниці, участь фельдшера в її проведенні.

Первинна та вторинна профілактика. Диспансеризація — основа профілактики. Участь фельдшера в проведенні диспансеризації населення дільниці. Роль загальної диспансеризації в ранньому виявленні онкопатології та туберкульозу. Участь фельдшера у формуванні здорового способу життя, профілактиці захворювань.

Санітарно-освітня робота фельдшера. Гігієнічне виховання дітей і підлітків. Статеве виховання підлітків, підготовка їх до статевого життя. Профілактика ВІЛ-інфекції, СНІДу. Актуальність проблем профілактики паління, наркоманії, токсикоманії та алкоголізму серед населення. Медико-соціальні аспекти планування сім'ї. Роль сім'ї в соціально-економічному розвитку суспільства, поліпшенні демографічних процесів у країні. Проблеми зміцнення сім'ї, санологія. Сім'я та здоров'я. Роль сімейних медиків у формуванні здоров'я сім'ї та її членів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні напрями діяльності сімейних медиків: профілактична робота, діагностично-лікувальна. Протиепідемічна, санітарно-освітня та соціально-психологічна. Основні проблеми сімейної медицини на сучасному етапі.

Роль фельдшера в проведенні профілактичної роботи на дільниці сімейної медицини.

Тема 2. Роль фельдшера в охороні дитинства. Протиепідемічна робота, участь фельдшера в її проведенні

ЛЕКЦІЯ

Організація допологового патронажу вагітних на дільниці сімейної медицини. Первинний патронаж новонародженого, патронажні візити до немовлят. Пропаганда грудного вигодовування. Організація спостереження за дітьми з груп ризику. Роль фельдшера в профілактиці рахіту, гіпотрофії в дітей раннього віку.

Роль фельдшера в профілактиці інфекційних захворювань у дітей. Календар профілактичних щеплень в Україні. Післявакцинальні реакції та ускладнення.

Загальні принципи протиепідемічної роботи, роль фельдшера в її проведенні.

Основні клінічні симптоми і синдроми інфекційних захворювань у практиці сімейної медицини.

Лихоманка: визначення, причини, класифікація. Інфекційні захворювання — основна причина лихоманки. Вікові аспекти проблем пацієнта при лихоманці. Лихоманка в новонародженого, немовляти. Гіпертермічний синдром, фебрильні судоми, участь фельдшера в їх запобіганні. Лабораторне та інструментальне дослідження пацієнта, участь фельдшера в їх проведенні. Невідкладна долікарська медична допомога на догоспітальному етапі при гіпертермічному синдромі, фебрильних судомомах.

Біль у горлі. Основні причини: ангіна, хронічний тонзиліт, гострий і хронічний фарингіт, дитячі інфекції (дифтерія, скарлатина). Обстеження пацієнта на догоспітальному етапі, спостереження, участь фельдшера в їх проведенні. Схема повідомлення та протиепідемічні заходи при дифтерії, скарлатині. Особливості роботи з контактними. Правила виписування пацієнта в колектив. Роль імунопрофілактики дифтерії на дільниці.

Вистіпка. Основні причини: дитячі екзантематозні інфекції, кір, скарлатина, вітряна віспа, краснуха. Епідеміологія. Клінічна картина. Основні протиепідемічні заходи в колективі. Особливості догляду за пацієнтом у домашніх умовах. Правила виписування пацієнта в колектив.

Шлунково-кишкові розлади. Основні причини: дизентерія, сальмонельоз. Особливо небезпечні інфекції: холера. Клінічна картина. Протиепідемічні заходи в осередку інфекції. Схема повідомлення. Особливості обстеження контактних. Функціональні обов'язки фельдшера в осередку особливо небезпечної інфекції. Чинні накази МОЗ України.

Вірусні гепатити: визначення, основні причини вірусних гепатитів А і В. Епідеміологія. Клінічна картина. Диспансерне спостереження за реконвалесцентами. Протиепідемічні заходи в осередку інфекції. Спостереження за контактними. Роль фельдшера в ранній діагностиці, профілактиці вірусних гепатитів на дільниці.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Відповідальність сімейних медиків за здоров'я немовлят, дітей раннього віку. Проведення патронажних візитів до новонароджених, немовлят. Оцінювання стану здоров'я. Рекомендації щодо гігієнічного виховання, вигодовування немовлят. Пропаганда грудного вигодовування. Складання меню залежно від виду вигодовування, віку. Організація профілактичних щеплень. Групи ризику дітей, у яких можуть виникнути післявакцинальні реакції та ускладнення.

Участь фельдшера в профілактиці рахіту, гіпотрофії у дітей раннього віку. Антенатальна та постнатальна, неспецифічна і специфічна профілактика рахіту.

Практичні навички:

- проведення патронажних візитів до немовлят;
- проведення антропометрії дітей різного віку;
- оцінювання фізичного та психомоторного розвитку дитини;
- складання меню немовляті залежно від віку, вигодовування;
- проведення антенатальної та постнатальної профілактики рахіту;
- участь фельдшера в організації та проведенні профілактичних щеплень.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Організація допологового патронажу вагітних

Тема 3. Діагностично-лікувальна робота на дільниці, участь фельдшера в її проведенні. Гострі хірургічні захворювання органів травлення в практиці сімейної медицини

ЛЕКЦІЯ

Синдром бронхіальної обструкції: бронхіальна астма. Клінічна картина нападу бронхіальної астми, невідкладна допомога.

Больовий синдром у лівій половині грудної клітки: причини. Шемічна хвороба серця: клінічна картина стенокардії, інфаркту міокарда, діагностика, невідкладна допомога в разі виникнення нападу стенокардії та інфаркту міокарда. Роль фельдшера в профілактиці ІХС.

Синдром порушення серцевого ритму: класифікація аритмії, клінічні ознаки миготливої аритмії, екстрасистолії, пароксизмальної тахікардії, блокад. Діагностика та надання невідкладної допомоги.

Синдром недостатності кровообігу: гострої судинної, гострої серцевої, хронічної недостатності кровообігу. Участь фельдшера в наданні невідкладної допомоги та профілактиці ХНК.

Гострі хірургічні захворювання органів травлення в практиці сімейної медицини. Синдром гострого живота: гострий апендицит, гострий холецистит, гострий панкреатит. Синдром непрохідності кишок. Синдром шлунково-кишкових кровотеч, роль фельдшера в їх профілактиці.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Робота фельдшера на амбулаторному прийомі із сімейним лікарем, у денному стаціонарі і в домашніх умовах. Підготовка кабінету до амбулаторного прийому. Проведення суб'єктивного та об'єктивного обстеження пацієнта. Ведення медичної документації.

Підготовка пацієнта до лабораторних досліджень крові, сечі.

Підготовка пацієнта до основних інструментальних методів дослідження (рентгенологічних, ендоскопічних, ультразвукових тощо). Методика ЕКГ, спірометрії. Значення цих методів у діагностиці захворювань внутрішніх органів.

Організація та ведення домашнього стаціонару для пацієнта з конкретним захворюванням. Виконання лікувальних призначень сімейного лікаря. Навчання членів родини навичкам догляду за пацієнтом у домашніх умовах та контролю за станом його здоров'я.

Участь фельдшера в проведенні диспансеризації, реабілітаційних заходів при конкретному захворюванні.

Відпрацювання методики надання невідкладної медичної допомоги при:

- нападі бронхіальної астми;
- астматичному статусі;
- стенокардії;
- інфаркті міокарда;
- нападі серцевої астми;
- зупинці кровообігу;
- непритомності;
- судинному колапсі.

Практичні навички:

- проведення обстеження пацієнта при найпоширеніших у практиці сімейного лікаря захворюваннях;
- установлення діагнозу;
- дослідження пульсу, вимірювання артеріального тиску;
- підготовка пацієнта до лабораторних досліджень;
- підготовка пацієнта та асистування сімейному лікарю під час обстежень та лікувальних процедур;
- проведення електрокардіографії, спірометрії;
- виконання найпростіших фізіотерапевтичних процедур;
- володіння методикою проведення реанімації;
- виконання ін'єкцій;
- допомога сімейному лікарю в проведенні диспансеризації, реабілітаційних заходів, профілактики при конкретному захворюванні;
- навчання пацієнта, його оточуючих само- та взаємодогляду;
- надання невідкладної медичної допомоги при критичних станах в амбулаторних умовах;
- заповнення, ведення затвердженої медичної документації.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження пацієнта із синдромом гострого живота: перфорація виразки шлунка або дванадцятипалої кишки, гострий холецистит, гострий панкреатит, гостра кишкова непрохідність, гострий апендицит. Підготовка пацієнта і взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

Опрацювання методики надання невідкладної медичної допомоги при гострому животі. Роль фельдшера в профілактиці жовтячкома'яної хвороби, хронічного панкреатиту, виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки.

Синдром шлунково-кишкових кровотеч: найчастіші причини, інструментально-лабораторна діагностика. Роль фельдшера в профілактиці шлунково-кишкових кровотеч.

Практичні навички:

- підготовка пацієнта і взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень;
- підготовка пацієнта до рентгенологічних, ультразвукових, ендоскопічних досліджень;
- визначення групи крові і резус-фактора;
- надання невідкладної медичної допомоги при гострому животі, шлунково-кишковій кровотечі;
- виконання всіх видів маніпуляцій.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Участь фельдшера в проведенні диспансерного спостереження.

Тема 4. Проблеми надання довготривалої медичної допомоги населенню. Гіпертензивний синдром. Суглобовий синдром у практиці сімейної медицини

ЛЕКЦІЯ

Хронічні захворювання. Актуальність проблеми "хронізації" патології у підлітків і пацієнтів молодого віку. Роль санології та валеології в профілактиці захворювань, формуванні здорового способу життя серед населення.

Гіпертензивний синдром. Актуальність проблеми. Завдання сімейних медиків щодо раннього виявлення артеріальної гіпертензії. Чинники ризику. Класифікація. Граничні показники артеріального тиску. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Гіпертонічна хвороба. Вікові аспекти. Артеріальна гіпертензія в підлітків, вагітних, геріатричних пацієнтів. Методи активного виявлення артеріальної гіпертензії. Ускладнення артеріальної гіпертензії (кризи, інфаркт міокарда, інсульт, недостатність кровообігу). Неускладнені та ускладнені кризи, стандарт надання допомоги. Участь фельдшера в профілактиці артеріальних гіпертензій. Етапи реабілітації, участь фельдшера в її проведенні. Диспансерне спостереження. Періодичність спостереження за пацієнтом на дільниці. Особливості догляду в домашніх умовах.

Суглобовий синдром. Визначення. Найчастіші причини: ревматоїдний артрит, ревматична хвороба, деформуваний остеоартроз, захворювання крові (гемофілія). Етіологія захворювань суглобів. Методи обстеження пацієнта, участь фельдшера в їх проведенні.

Ревматоїдний артрит. Чинники ризику. Особливості перебігу в пацієнтів різного віку. Ювенільний ревматоїдний артрит у дітей. Сучасні аспекти лікування. Санаторно-курортне лікування. Етапи реабілітації. Диспансерне спостереження. Участь фельдшера в профілактиці.

Ревматична хвороба. Причини виникнення. Чинники ризику. Класифікація. Клінічні синдроми. Вікові аспекти. Перелік додаткових методів обстеження. Комплексний підхід до терапії. Диспансерний нагляд. Показання до консультації ревматолога, госпіталізації. Первинна та вторинна профілактика, участь фельдшера в її проведенні. Прогноз захворювання.

Деформуваний остеоартроз. Чинники ризику. Вікові аспекти. Методи обстеження пацієнта. Реабілітаційні заходи. Участь фельдшера в диспансеризації та профілактиці.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Особливості спостереження за пацієнтами різного віку з артеріальною гіпертензією в амбулаторних умовах. Робота на амбулаторному прийомі із сімейним лікарем і в денному стаціонарі.

Проведення суб'єктивного та об'єктивного обстеження пацієнта з конкретним захворюванням. Встановлення діагнозу. Оформлення пацієнтові направлень на діагностичні дослідження. Підготовка пацієнта і взяття крові з вени для лабораторних досліджень (біохімічних, імунологічних тощо). Підготовка пацієнта до рентгенологічних, ультразвукових досліджень. Проведення запису ЕКГ.

Допомога сімейному лікареві в організації та веденні домашнього стаціонару в разі гіпертонічної хвороби. Виконання діагностичних і лікувальних призначень сімейного лікаря. Контроль за станом пацієнта в процесі лікування. Проведення моніторингу ЕКГ і артеріального тиску. Догляд за пацієнтом у домашніх умовах.

Опрацювання методики надання невідкладної долікарської медичної допомоги при:

- гіпертензивному кризі;
- еклампсії.

Участь фельдшера в проведенні диспансерного спостереження за пацієнтом з конкретним захворюванням. Рекомендації щодо режиму, лікувальної дієти, раціонального працевлаштування, немедикаментозного лікування гіпертонічної хвороби.

Практичні навички:

- вимірювання артеріального тиску, дослідження пульсу;
- підготовка пацієнта та взяття крові на біохімічне дослідження;
- проведення записів електрокардіограми, моніторингу ЕКГ, артеріального тиску в домашніх умовах;
- виконання ін'єкцій;
- надання невідкладної долікарської медичної допомоги при гіпертензивному кризі, еклампсії;
- проведення реабілітаційних заходів, диспансеризації при конкретному захворюванні;
- заповнення, ведення медичної документації.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Проведення обстеження пацієнта із суглобовим синдромом.

Підготовка пацієнта і взяття крові з вени для біохімічного, імунологічного досліджень. Проведення запису ЕКГ. Встановлення діагнозу. Участь фельдшера в медикаментозному лікуванні пацієнта. Складання комплексу ЛФК, участь фельдшера в його проведенні. Навчання членів родини навичкам догляду за пацієнтом у домашніх умовах, контролю за станом його здоров'я.

Диспансеризація, участь фельдшера в її проведенні. Реабілітація на амбулаторному етапі спостереження. Значення санаторно-курортного лікування. Роль фельдшера в первинній і вторинній профілактиці захворювань опорно-рухової системи.

Практичні навички:

- проведення обстеження пацієнта при захворюваннях опорно-рухового апарату;
- встановлення діагнозів;
- підготовка пацієнта та взяття крові для лабораторних досліджень;
- підготовка пацієнта до проведення рентгенологічного дослідження, артроскопії, артроцентезу, біопсії синовіальної оболонки;
- проведення запису електрокардіограми;
- розведення та введення антибіотиків;
- виконання ін'єкцій;
- проведення реабілітаційних заходів, диспансеризації на амбулаторному етапі спостереження;
- заповнення, ведення медичної документації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Здоровий спосіб життя.

Тема 5. Синдром гіпер- і гіпоглікемії. Синдром зоба, гіпер- і гіпотиреозу в практиці сімейної медицини

ЛЕКЦІЯ

Найчастіша ендокринна патологія в практиці сімейної медицини. Актуальність проблеми. Структура захворюваності ендокринної системи на сучасному етапі.

Синдром гіперглікемії: основні причини. Класифікація захворювань, які супроводжуються гіперглікемією.

Синдром гіпоглікемії: основні причини. Клінічна картина.

Інсулінозалежний цукровий діабет (ІЗЦД, або I тип), інсулінонезалежний цукровий діабет (ІНЗЦД, або II тип). Методи активного виявлення. Вікові аспекти. Методи обстеження пацієнта, участь фельдшера в їх проведенні. Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету. Невідкладна медична допомога при комі (гіперглікемічній, гіпоглікемічній). Етапи реабілітації при цукровому діабеті. Участь фельдшера в диспансерному спостереженні за пацієнтом. Соціальна адаптація пацієнта з цукровим діабетом. Профілактика, участь фельдшера в її проведенні.

Синдром зоба, гіпер- і гіпотиреозу. Основні причини виникнення. Класифікація нозологій, які супроводжуються гіпер- і гіпотиреозом. Дифузний тиреотоксичний зоб. Ендемічний зоб. Йододефіцитний стан. Методи активного виявлення. Реабілітація. Диспансеризація. Роль фельдшера в проведенні йодної профілактики ендемічного зобу.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Робота на амбулаторному прийомі із сімейним лікарем і в денному стаціонарі. Обстеження пацієнта з цукровим діабетом. Суб'єктивне та об'єктивне обстеження пацієнта. Підготовка пацієнта до лабораторних та інструментальних досліджень. Виконання діагностичних призначень сімейного лікаря: визначення рівня глікемії за допомогою тест-смужки, електронного глюкометра. Визначення глікемічного профілю. Тест на толерантність до глюкози. Виявлення глюкозурії експрес-методом. Глюкозуричний профіль.

Виконання призначень лікаря щодо медикаментозного лікування. Навчання пацієнта самоконтролю рівня глюкози за допомогою індивідуального глюкометра, тест-смужки. Навчання пацієнта введенню препаратів інсуліну.

Надання невідкладної медичної допомоги при гіперглікемічній і гіпоглікемічній комі. Участь фельдшера в проведенні диспансеризації, реабілітаційних заходів, профілактики. Лікувальна дієта. Фітотерапія. Ведення медичної документації.

Практичні навички:

- проведення обстеження пацієнта при цукровому діабеті;
- підготовка пацієнтів та взяття крові та сечі для лабораторних досліджень;
- підготовка пацієнтів до ультразвукових досліджень;
- виконання ін'єкцій;
- надання невідкладної долікарської медичної допомоги при гіперглікемічній і гіпоглікемічній комі.
- проведення реабілітаційних заходів, диспансеризації на амбулаторному етапі спостереження;
- заповнення, ведення медичної документації.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Робота на амбулаторному прийомі із сімейним лікарем і в денному стаціонарі. Обстеження пацієнта із захворюваннями щитоподібної залози. Синдром зоба, гіпер- і гіпотиреозу: причини, епідеміологія. Суб'єктивне та об'єктивне обстеження пацієнтів. Підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних досліджень (УЗД, пункція щитоподібної залози). Виконання діагностичних призначень сімейного лікаря: визначення рівня тиреоїдних гормонів у крові.

Дієтичне та медикаментозне лікування пацієнта, участь фельдшера. Профілактика захворювань щитоподібної залози. Диспансеризація.

Практичні навички:

- проведення обстеження пацієнта при захворюваннях щитоподібної залози;
- підготовка пацієнтів та взяття крові на тиреоїдні гормони;
- підготовка пацієнтів до ультразвукового дослідження та пункції щитоподібної залози;
- проведення реабілітаційних заходів, диспансеризації на амбулаторному етапі спостереження;
- проведення бесід, лекцій, виготовлення санбюлетнів з теми "Захворювання щитоподібної залози".

САМОСТІЙНА РОБОТА

Профілактика нестачі йоду серед населення.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Проведення антропометрії дитячого та дорослого населення, оцінювання фізичного розвитку за отриманими даними.
2. Вимірювання температури тіла, графічне зображення її.
3. Підрахування частоти дихальних рухів.
4. Дослідження пульсу, реєстрування його.
5. Вимірювання артеріального тиску, реєстрування його.
6. Визначення добового діурезу.
7. Підготовка пацієнта до взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.
8. Визначення рівня глікемії експрес-методами, електронним глюкометром.
9. Проведення тесту на толерантність до глюкози.
10. Підготовка пацієнта до взяття сечі на загальний аналіз, за методами Зимницького, Нечипоренка та ін.
11. Виявлення глюкозурії експрес-методами.
12. Підготовка пацієнта до взяття калу на приховану кров.
13. Підготовка пацієнта до взяття мазків із мигдаликів, слизової оболонки носа на бактеріологічне дослідження.
14. Підготовка пацієнта до взяття мокротиння для бактеріологічного та загального клінічного дослідження.
15. Проведення алергійних проб.
16. Підготовка пацієнта до рентгенологічного, ендоскопічного та інших інструментальних досліджень.
17. Проведення електрокардіографії.
18. Проведення спірометрії.
19. Проведення штучної вентиляції легень та непрямого масажу серця.
20. Проведення катетеризації сечового міхура м'яким катетером.
21. Допомога сімейному лікареві в організації та веденні домашнього стаціонару.
22. Розведення антибіотиків.
23. Виконання ін'єкцій.
24. Виконання найпростіших фізіотерапевтичних процедур (накладання зігрівальних компресів, гірчичників, проведення інгаляції тощо).
25. Проведення диспансерного спостереження за пацієнтом при конкретному захворюванні.
26. Визначення статистичних показників “ефективності диспансеризації”, “якості диспансеризації”.
27. Проведення самостійний патронаж, візит до вагітної, немовляти, пацієнта літнього віку.
28. Заповнення та ведення медичної документації.
29. Планування та проведення імунізації дитячого, дорослого населення.
30. Укомплектування наборів медикаментів, сумки сімейного лікаря для надання невідкладної медичної допомоги вдома.
31. Надання невідкладної долікарської медичної допомоги при:
  - непритомності;
  - анафілактичному шоку;
  - судинному колапсі;
  - гіпертермічному синдромі;
  - фебрильних судомах;
  - легеневій кровотечі;
  - шлунковій кровотечі;
  - кишковій кровотечі;
  - нападі бронхіальної астми;
  - астматичному статусі;
  - серцевій астмі;
  - інфаркті міокарда;
  - нападі стенокардії;

- набряку легень;
- еклампсії;
- зупинці серця;
- зупинці дихання;
- гіпертензивному кризі;
- гострому животі;
- гіпо- і гіперглікемічній комі.

32. Проводити протиепідемічні заходи при інфекційних захворюваннях.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Основні принципи функціонування сімейної медицини. Концепція сімейної медицини.
2. Основні напрями діяльності сімейних медиків. Чинні нормативні документи.
3. Основні показники роботи на дільниці сімейної медицини.
4. Денний стаціонар. Домашній стаціонар. Патронажні візити, участь у них фельдшера.
5. Комунікація між фельдшером, пацієнтом, членами його родини.
6. Медична етика та деонтологія в роботі фельдшера. Деонтологічні аспекти спілкування з пацієнтами літнього віку.
7. Види професійних порушень, їх вплив на пацієнта. Моральна та правова відповідальність фельдшера.
8. Сумка сімейного лікаря для надання невідкладної медичної допомоги вдома.
9. Функціональні обов'язки фельдшера на амбулаторному прийомі і вдома. Медична документація фельдшера.
10. Диспансеризація населення дільниці сімейної медицини. Види. Участь фельдшера в її проведенні.
11. Організація профілактичної роботи з немовлятами, пацієнтами літнього віку, вагітними.
12. Раціональне харчування дорослої людини. Лікувальні дієти.
13. Профілактика рахіту, гіпотрофії на дільниці сімейної медицини.
14. Профілактика онкопатології, туберкульозу, участь фельдшера в її проведенні.
15. Протиепідемічна робота на дільниці, участь фельдшера в її проведенні.
16. Організація, проведення імунізації населення дільниці сімейної медицини.
17. Функціональні обов'язки фельдшера в осередку особливо небезпечних інфекцій.
18. Обструктивний бронхіт.
19. Позагоспітальна пневмонія.
20. Туберкульоз легень. Класифікація.
21. Серцева астма. Набряк легень. Надання допомоги.
22. Задишка. Визначення, види задишки, основні причини. Захворювання, які супроводжуються задишкою.
23. Бронхіальна астма.
24. Біль у грудній клітці. Причини виникнення. Нозології, які супроводжуються болем у грудній клітці.
25. Стенокардія. Інфаркт міокарда. Скарги пацієнта. Невідкладна терапія, участь фельдшера в її проведенні. Лікувальна дієта. Реабілітаційні заходи.
26. Значення загальної диспансеризації в ранньому виявленні ІХС. Участь фельдшера в проведенні заходів первинної та вторинної профілактики.
27. Біль у животі. Основні причини. Характер болю, локалізація, іррадіація, зв'язок із вживанням їжі. Нозології, які супроводжуються болем у животі.
28. Гострий живіт. Класифікація нозологій.
29. Виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки.
30. Профілактика хронічного холециститу, хронічного панкреатиту.
31. Тактика фельдшера у вирішенні проблем пацієнта з болем у животі в домашніх умовах.
32. Невідкладна долікарська медична допомога при гострому животі на догоспітальному етапі.
33. Шлункові та кишкові кровотечі. Визначення, найчастіші причини, невідкладна медична допомога на догоспітальному етапі.
34. Суглобовий синдром. Основні причини. Патологічні стани, які супроводжуються болем у суглобах і спині.
35. Ревматична хвороба. Вікові аспекти. Профілактика.
36. Ревматоїдний артрит. Вікові аспекти.
37. Деформівний остеоартроз. Вікові аспекти. Методи обстеження пацієнта, участь фельдшера в їх проведенні.
38. Долікарський підхід до вирішення проблем пацієнта з болем у суглобах та спині.
39. Артеріальна гіпертензія. Визначення. Актуальність проблеми.
40. Гіпертонічна хвороба. Чинники ризику. Класифікація. Вікові аспекти. Артеріальна гіпертензія у підлітків, вагітних та геріатричних пацієнтів.
41. Методи активного виявлення артеріальної гіпертензії.
42. Ускладнення артеріальної гіпертензії (кризи, інфаркт міокарда, інсульт, недостатність кровообігу), участь фельдшера в їх профілактиці. Невідкладна допомога.
43. Етапи реабілітації при артеріальній гіпертензії, участь фельдшера в її проведенні. Диспансерний нагляд. Періодичність спостереження за пацієнтом на дільниці. Особливості догляду в домашніх умовах. Немедикаментозна терапія артеріальної гіпертензії.
44. Роль фельдшера в профілактиці артеріальної гіпертензії.
45. Гіперглікемія. Визначення. Основні причини. Чинники ризику.
46. Класифікація захворювань, які супроводжуються гіперглікемією.
47. Епідеміологія цукрового діабету. Методи активного виявлення. Вікові аспекти. Методи обстеження пацієнта, участь фельдшера в їх проведенні.
48. Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету.
49. Невідкладна медична допомога при діабетичній та гіпоглікемічній комі.
50. Реабілітація при цукровому діабеті. Дієтотерапія. Участь фельдшера в диспансерному спостереженні за пацієнтом.
51. Соціальна адаптація пацієнта з цукровим діабетом. Профілактика, участь фельдшера в її проведенні.
52. Гіпер- або гіпотиреоз. Визначення. Основні причини виникнення. Класифікація нозологій, які супроводжуються гіпер- та гіпотиреозом.
53. Лихоманка. Визначення. Основні причини. Класифікація лихоманки за висотою температури, тривалістю, характером температурної кривої.
54. Інфекційні захворювання — основна причина лихоманки. Вікові аспекти проблем пацієнта при лихоманці.
55. Лихоманка в новонародженого, немовляти.
56. Гіпертермічний синдром, фебрильні судоми. Участь фельдшера у профілактиці.
57. Методи лабораторних та інструментальних досліджень пацієнта з лихоманкою, участь фельдшера в їх проведенні.
58. Тактика фельдшера у вирішенні проблем пацієнта з лихоманкою.

59. Невідкладна долікарська медична допомога при гіпертермічному синдромі, фебрильних судомах.
60. Біль у горлі. Найчастіші причини.
61. Гострий тонзиліт. Хронічний тонзиліт. Профілактика.
62. Дифтерія. Епідеміологія. Основні причини виникнення. Чинники ризику. Вікові аспекти проблем пацієнта. Обстеження пацієнта, участь фельдшера у його проведенні.
63. Схема повідомлення та протиепідемічні заходи при дифтерії. Особливості роботи з контактними. Правила виписування в колектив.
64. Особливості догляду за пацієнтом з гострим тонзилітом в домашніх умовах.
65. Роль імунізації в профілактиці дифтерії на дільниці сімейної медицини. Чинні накази МОЗ України.
66. Висипка. Дитячі екзантематозні інфекції. Кір. Скарлатина. Вітряна віспа. Краснуха. Епідеміологія. Основні причини виникнення.
67. Роль профілактичних щеплень у профілактиці кору, краснухи на дільниці сімейної медицини. Шлунково-кишкові розлади. Епідеміологія.
68. Кишкові інфекції. Дизентерія. Сальмонельоз.
69. Особливо небезпечні інфекції. Холера. Основні причини виникнення. Вікові аспекти проблем пацієнта при кишкових інфекціях. Протиепідемічні заходи в осередку інфекції. Схема повідомлення. Особливості обстеження контактних.
70. Функціональні обов'язки фельдшера в осередку особливо небезпечної інфекції. Чинні накази МОЗ України.
71. Гепатит. Епідеміологія. Основні причини вірусного гепатиту А і В. Актуальність проблеми. Вікові аспекти. Диспансерне спостереження за реконвалесцентами. Протиепідемічні заходи в осередку інфекції. Спостереження за контактними.
72. Роль фельдшера в ранній діагностиці та профілактиці вірусного гепатиту на дільниці сімейної медицини.
73. Санітарно-освітня робота, участь фельдшера в її проведенні на дільниці сімейної медицини.
74. Медико-соціальні аспекти планування сім'ї.
75. Роль сім'ї у формуванні здорового способу життя.

ЛІТЕРАТУРА

- Бондаренко А.Д.* Навчальний посібник з внутрішньої медицини. — К.: Медицина, 2010 р.
- Енциклопедія “Сімейна медицина”:* У 5 т. /О.Ю. Барнеш, В. Беш, Р.Г. Голик та ін., за ред. В.Г. Передерія, Є.Х. Заремби. — К.: Здоров'я, 2008. — 736 с.
- Казьмин В.Д.* Справочник домашнього врача. — М.: Астрель, 2000.
- Мостовий Ю.М.* Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів. — Вінниця: Нова книга, 2011.
- Організаційні основи сімейної медицини:* У 3 кн. / О.М. Гиріна, П.В. Грішило, Т.Г. Лязькова та ін.; за ред. В.Ф. Москаленка. — К.: Медицина, 2007. — 392 с.
- Середюк Н.М., Вакалюк І.П.* Внутрішня медицина: Терапія: Підручник. — К.: Медицина, 2010. — 688 с.
- Сімейна медицина:* У 3 кн. — Кн. 1: Організаційні основи сімейної медицини / За ред. В.Ф. Москаленка, О.М. Гиріної. — К.: Медицина, 2007. — 386 с.